

UCHWAŁA
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 9 stycznia 2015 r.

**w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny
i opiekuńczy oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego**

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Senat wnosi do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego.

Jednocześnie upoważnia senatora Mieczysława Augustyna do reprezentowania Senatu w pracach nad projektem.

MARSZAŁEK SENATU

Bogdan BORUSEWICZ

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego

Art. 1. W ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2012 r. poz. 788, z późn. zm.¹⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 58:

a) § 1 i 1a otrzymują brzmienie:

„§ 1. W wyroku orzekającym rozwód sąd rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków i o kontaktach rodziców z dzieckiem oraz orzeka, w jakiej wysokości każdy z małżonków jest obowiązany do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania dziecka. Sąd uwzględnia pisemne porozumienie małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie, jeżeli jest ono zgodne z dobrem dziecka. Rodzeństwo powinno wychowywać się wspólnie, chyba że dobro dziecka wymaga innego rozstrzygnięcia.

§ 1a. Jeżeli rodzice nie osiągnęli porozumienia, o którym mowa w § 1, sąd, uwzględniając prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców, rozstrzyga o sposobie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywania kontaktów z dzieckiem po rozwodzie. Sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka, jeżeli jego dobro za tym przemawia.”,

b) po § 1a dodaje się § 1b w brzmieniu:

„§ 1b. Na zgodny wniosek stron sąd nie orzeka o utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem.”;

2) art. 107 otrzymuje brzmienie:

---

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2012 r. poz. 1529, z 2013 r. poz. 1439 oraz z 2014 r. poz. 1188 i 1741.

„Art. 107. § 1. Jeżeli władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom żyjącym w rozłączeniu, sąd opiekuńczy może ze względu na dobro dziecka określić sposób jej wykonywania i utrzymywania kontaktów z dzieckiem. Sąd pozostawia władzę rodzicielską obojgu rodzicom, jeżeli przedstawili zgodne z dobrem dziecka pisemne porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem. Rodzeństwo powinno wychowywać się wspólnie, chyba że dobro dziecka wymaga innego rozstrzygnięcia.

§ 2. Jeżeli rodzice nie osiągnęli porozumienia, o którym mowa w § 1, sąd, uwzględniając prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców, rozstrzyga o sposobie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem. Sąd może powierzyć wykonywanie tej władzy jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka, jeżeli jego dobro za tym przemawia.

§ 3. Na zgodny wniosek stron sąd nie orzeka o utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.²⁾) art. 509 otrzymuje brzmienie:

„Art. 509. Sprawy o przysposobienie w pierwszej instancji sąd rozpoznaje w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.”.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

---

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2014 r. poz. 293, 379, 435, 567, 616, 945, 1091, 1161, 1296, 1585, 1626, 1741 i 1924 oraz z 2015 r. poz. 2 i 4.

UZASADNIENIE

1. Wyjaśnienie potrzeby i celu ustawy

Projekt nowelizacji ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2012 r. poz. 788, z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.) ma na celu ograniczenie naruszania prawa dziecka do wychowania przez oboje rodziców.

Projekt ten został opracowany przez działającą przy Rzeczniku Praw Dziecka Komisję Kodyfikacyjną Prawa Rodzinnego.

Potrzeba dokonania proponowanych zmian wynika z konieczności zagwarantowania dziecku rodziców, którzy rozwodzą się oraz żyją w rozłączeniu respektowania jego naturalnego prawa do wychowania przez oboje rodziców. Prawo to jest uznane przez ratyfikowaną przez Polskę w 1991 roku Konwencję o prawach dziecka i odzwierciedlone w jej art.: 5, 7, 8, 9 i 18. Z kolei prawo dziecka i rodziców do uzyskiwania i utrzymywania ze sobą regularnych kontaktów wymienione jest w Konwencji w sprawie kontaktów z dziećmi z 15 maja 2003 r., która została przez Polskę podpisana 24 września 2003 r. Wymienione prawa dziecka znalazły już swój wyraz w zmianach dokonanych w 2008 roku w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, zwanym dalej „k.r.o.”, które weszły w życie w dniu 13 czerwca 2009 r. Wprowadzono wówczas m.in. przepis (art. 113 k.r.o.), który proklamuje zarówno prawo jak i obowiązek dziecka do utrzymywania kontaktów z rodzicami.

Proponowana zmiana jest zatem konsekwencją uznania praw dziecka do utrzymywania kontaktów z rodzicami oraz zmierza do zapewnienia w systemie prawa rodzinnego spójnego pod tym względem uregulowania.

Projektowana regulacja ma na celu zwiększenie ochrony wspomnianego prawa dziecka w trakcie konfliktów rodzicielskich występujących zarówno sytuacji rozwodu rodziców (art. 58 k.r.o.), jak i wtedy gdy rodzice nie rozwodzą się, ale z różnych względów żyją w rozłączeniu (art. 107 k.r.o.).

2. Przedstawienie rzeczywistego stanu w dziedzinie, która ma zostać uregulowana

Obowiązujące rozwiązania zawarte w art. 58 i art. 107 k.r.o. powodują, że w przypadku braku porozumienia małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie, sąd jest zmuszony do ograniczenia władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców. Regulacja ta zakłada automatyzm rozstrzygnięcia, co z jednej strony ogranicza zakres autonomii sędziowskiej, a z drugiej w wielu postępowaniach prowadzi do zaostrzenia konfliktów między rodzicami. Takie uregulowanie może prowadzić do wydawania orzeczeń krzywdzących rodzinę, a zwłaszcza dziecko, gdyż nie przewidziano możliwości głębszego zbadania stosunków panujących w rodzinie przez sąd i ich regulacji w oparciu o orzeczenie sądowe, które mimo konfliktu małżeńskiego, pozostawia władzę rodzicielską obojgu rodzicom w takim samym zakresie.

3. Wykazanie różnic pomiędzy dotychczasowym a przewidywanym stanem prawnym

Projekt ustawy utrzymuje regułę, zgodnie z którą w pierwszej kolejności o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie powinni decydować sami rodzice w drodze porozumienia. Natomiast precyzuje formę, w jakiej porozumienie ma być zawierane. Projekt przewiduje, że będzie to porozumienie pisemne.

W przypadku nieosiągnięcia porozumienia albo, gdy nie będzie ono zgodne z dobrem dziecka, sąd kierując się prawem dziecka do kontaktu z obojgiem rodziców oraz mając na względzie jego dobro, powinien rozważyć pozostawienie obojgu rodzicom pełnej władzy rodzicielskiej jako rozstrzygnięcia, które co do zasady najlepiej zapewnia dziecku możliwość wychowywania go przez rodziców i utrzymywania z nimi kontaktów. Analogicznie, jak w świetle dotychczas obowiązujących przepisów, dopiero po stwierdzeniu, że w okolicznościach konkretnej sprawy nie byłoby to zgodne z dobrem dziecka, sąd będzie mógł powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka.

Ponadto poprzez nową regulację art. 58 § 1b k.r.o., projektodawca znosi nałożony na sąd obowiązek rozstrzygania o utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie. Na zgodny wniosek stron, sąd pozostawi rodzicom dziecka swobodę w kształtowaniu tych kontaktów.

Proponowane zmiany dotyczące art. 107 k.r.o. korespondują ze zmianami art. 58 k.r.o., a różnica polega jedynie na tym, że będą one miały zastosowanie w sytuacjach, w których rodzice nie są stronami postępowania rozwodowego, ale żyją w rozłączeniu.

Ponadto w celu umożliwienia łącznego rozstrzygnięcia w jednym postępowaniu problematyki władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem, w przypadku spraw rozpatrywanych na podstawie art. 107 k.r.o., niezbędne jest wprowadzenie zmian w Kodeksie postępowania cywilnego w celu ujednoczenia składu sądu orzekającego w tych sprawach. W związku z powyższym proponowana zmiana art. 509 Kodeksu postępowania cywilnego powoduje, że sprawy o pozbawienie lub ograniczenie władzy rodzicielskiej sąd będzie rozpoznawał w pierwszej instancji w składzie jednego sędziego.

Proponuje się, aby projektowana ustawa weszła w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

4. Skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne projektowanej ustawy

Projektowana ustawa zwiększy ochronę prawa dziecka do wychowania przez oboje rodziców w trakcie konfliktów rodzicielskich występujących zarówno w sytuacji rozwodu rodziców, jak i wtedy gdy rodzice nie rozwodzą się, ale żyją w rozłączeniu. Ponadto przyczyni się do eliminacji postaw rodziców nieszanujących prawa dziecka do kontaktu z drugim rodzicem oraz dążą do faktycznej separacji dziecka od jednego z rodziców.

Projektowana ustawa nie będzie rodzić skutków finansowych dla budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Ustawa nie będzie wymagała również wydania aktów wykonawczych.

5. Konsultacje

Projekt został przesłany do zaopiniowania następującym podmiotom: Ministrowi Sprawiedliwości, Naczelnej Radzie Adwokackiej, Krajowej Radzie Radców Prawnych, Sądowi Najwyższemu, Krajowej Radzie Sądownictwa, Krajowej Radzie Kuratorów, Krajowemu Stowarzyszeniu Kuratorów Sądowych, Prokuratorowi Generalnemu, Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, Rzecznikowi Praw Dziecka oraz Fundacji Dzieci Niczyje, Stowarzyszeniu Centrum Praw Ojca i Dziecka, Komitetowi Ochrony Praw Dziecka, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Stowarzyszeniu Sędziów Rodzinnych „Pro Familia”,

Stowarzyszeniu Sędziów Polskich IUSTITIA, Stowarzyszeniu Sędziów THEMIS i Ogólnopolskiemu Stowarzyszeniu Asystentów Sędziów.

Krajowa Rada Sądownictwa oraz Prokuratura Generalna Skarbu Państwa poinformowały, iż nie zgłaszają uwag do projektowanej ustawy.

Prokurator Generalny wskazując, że regulacje zawarte w projekcie ustawy nie dotyczą bezpośrednio obszaru działania prokuratury, jednocześnie nadesłał uwagę o charakterze językowym, która została uwzględniona w projekcie ustawy.

Minister Sprawiedliwości podkreślił, że przedłożony do zaopiniowania projekt jest zbliżony do przyjętego przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego w lipcu 2014 r., na podstawie propozycji Pełnomocnika Ministra Sprawiedliwości ds. Konstytucyjnych Praw Rodziny, projektu założeń projektu ustawy nowelizującej między innymi k.r.o. Jednocześnie wskazał na potrzebę ujednoczenia regulacji zawartej w art. 58 i art. 107 k.r.o., a w konsekwencji doprecyzowanie w art. 107 kwestii dotyczącej utrzymywania kontaktów z dzieckiem. Zasugerował także, że celowe jest umożliwienie łącznego rozstrzygnięcia w jednym postępowaniu problematyki władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem, co w konsekwencji skutkuje koniecznością wprowadzenia zmian w Kodeksie postępowania cywilnego celem ujednoczenia składu sądu orzekającego w sprawach z art. 107 k.r.o. Powyższe uwagi zostały uwzględnione w projekcie ustawy. Ponadto przedstawił „dodatkowe propozycje wysunięte przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego we wspomnianych wyżej założeniach, które wymagają przedyskutowania co do zasady, a w razie ich akceptacji – będą wymagały precyzji przy ewentualnym formułowaniu przepisów”. Jednocześnie w opinii Ministra Sprawiedliwości „– z uwagi na doniosłość prawną i społeczną proponowanych zmian – wydaje się, że pominięcie procedury legislacyjnej, stosowanej do projektów rządowych, wymagającej poprzedzenia projektu założeniami, poddawany szerokim konsultacjom publicznym i opiniowaniu, jak też pominięcie udziału Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego w pracach nad zmianami art. 58 k.r.o i art. 107 k.r.o, rodzi niebezpieczeństwo przyjęcia rozwiązań skutkujących dekompozycją systemu prawnego”.

Natomiast w opinii Sądu Najwyższego projektowana zmiana k.r.o. nie jest konieczna.

Z własnej inicjatywy swoją opinię dwukrotnie wyraziło Forum Matek Przeciw Dyskryminacji Ojców. W pierwszej z nich, krytycznie odnosząc się do projektu ustawy, przedstawiło swój własny projekt nowelizacji. Projekt ten m.in. przewidywał obligatoryjne orzekanie o opiece naprzemiennej oraz szereg innych propozycji, z których część jest już

zawarta w k.r.o. Nienależnie od powyższego Forum Matek Przeciw Dyskryminacji Ojców domagało się wprowadzenia skargi kasacyjnej w przedmiotowych sprawach, a także sygnalizowało konieczności wprowadzenia szerokich zmian w k.r.o. oraz w innych ustawach, które regulują sprawy związane z rodziną. W kolejnym wystąpieniu stowarzyszenie nie zgłosiło uwag odnoszących się do samego projektu, natomiast powtórzyło część swoich poprzednio przedstawionych postulatów. Dodatkowo wskazywało na potrzebę między innymi zdefiniowania „zasady dobra dziecka”, uznania alienacji za przemoc oraz wprowadzenia tabel alimentacyjnych w zależności od wieku dziecka. Ponadto wskazywało na konieczność wprowadzenia innych regulacji, z których część jest już zawarta w obowiązujących przepisach. Przedstawione uwagi nie zostały uwzględnione.

Ponadto, również z własnej inicjatywy, swoją opinię przedstawił Komitet Przestrogi przed Oddzieleniem Rodzica, w której pozytywnie oceniono zniesienie obligatoryjnego ograniczania przez sąd praw rodzicielskich jednemu z rodziców w sytuacji, gdy nie doszło do zawarcia porozumienia między rozchodzącymi się rodzicami. Pozostałe propozycje zmian zawartych w projekcie zostały uznane za niewystarczające dla rozwiązania przedmiotowych problemów.

Po zakończeniu procedury pierwszego czytania, w imieniu Forum Matek Przeciw Dyskryminacji Ojców, obszerną analizę dotyczącą przede wszystkim obowiązującego stanu prawnego, a w szczególności art. 58 i 107 k.r.o. przedstawiła osoba prywatna.

6. Oświadczenie o zgodności z prawem Unii Europejskiej

Przedmiot projektowanej ustawy nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.